

The Cultural and Social Factors Affecting the Tendency to Childbearing

Parvaneh Danesh

Associate Professor of Social Sciences, Payam-e Noor University, Tehran, Iran.
P_danesh@pnu.ac.ir

Zahra Mohammadi

*Assistant Professor of Social Sciences, Payam-e Noor University, Tehran, Iran.
(Corresponding Author)
zmohammadiz@pnu.ac.ir

Azam Pishbahar

M.A. in Social Sciences, Payam-e Noor University, Tehran, Iran.
pishbahar@yahoo.com

Received: 2022/12/24

Accepted: 2023/03/04

DOI:

10.22034/jpcs.2023.1271945.1179

ABSTRACT

The current research aims to study cultural and social factors affecting the tendency of couples at the reproductive age to childbearing. The research is of applied-descriptive type and it has been done in a survey method. The statistical population consisted of all women of reproductive age and their husbands who lived in Behbahan city and villages of the Khuzestan Province. The data was collected through the researcher-made questionnaire. For the validity confirmation, the formal and content validity were used and Cronbach's alpha coefficient was used for the reliability amounting to 0.70, which was acceptable. Data analysis was done using SPSS software and difference of averages, one-way variance analysis, and regression. The findings showed that the variables of gender, residence status, ethnicity, couple's education, and the amount of use of contraceptives were effective on the tendency to childbearing, however there was no significant difference between the age of marriage of the couples and their age difference with the tendency to childbearing. Being influenced by the opinions of others, satisfaction with married life, hope for the future of Iran, and the religiousness of the couples were effective on the tendency of the couples to childbearing, but The importance of women to body shape and the amount of use of mass communication tools were not effective.

Keywords: Childbearing, Couples, Reproductive Age, Cultural and Social Factors.

► **Citation (Vancouver):** Mohammadi Z, Danesh P, Pishbahar Azam A. The Cultural and Social Factors Affecting the Tendency to Childbearing". *Police Cultural Studies*, 2023; 10(1): 13-26.

► **Citation (APA):** Mohammadi, Z., Danesh, P., Pishbahar, A. (2023). The Cultural and Social Factors Affecting the Tendency to Childbearing". *Police Cultural Studies*, 10(1), 13-26.

عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر گرایش به فرزندآوری

چکیده

هدف پژوهش حاضر، مطالعه عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر گرایش زوجین در سن باروری به فرزندآوری بود. این پژوهش از نوع توصیفی-کاربردی و به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری، کلیه زوجین در سن باروری بود که ساکن شهرستان بهبهان و روستاهای تابع بودند. داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق‌ساخته گردآوری شد. برای اعتبار پرسشنامه از روایی محتوایی و صوری و برای پایایی از ضریب آلفای کرنباخ استفاده شد، مقادیر آن برای متغیرها بیش از ۰/۷۰ حاصل شد که قابل قبول بود. تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS و با استفاده از آزمون تفاوت میانگین‌ها، تحلیل واریانس یک‌طرفه و رگرسیون انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که متغیرهای جنسیت، وضع سکونت، قومیت، تحصیلات زوجین و میزان استفاده از وسایل پیشگیری بر گرایش به فرزندآوری مؤثر بودند، اما بین سن ازدواج زوجین و اختلاف سنی آن‌ها با گرایش به فرزندآوری تفاوت معناداری دیده نشد. تأثیرپذیری از نظرات دیگران، رضایت از زندگی زناشویی، امید به آینده ایران و مذهبی بودن زوجین بر گرایش زوجین به فرزندآوری مؤثر بود اما اهمیت زنان به فرم بدن و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی مؤثر نبودند.

کلیدواژه‌ها: فرزندآوری، زوجین، سن باروری، عوامل فرهنگی و اجتماعی.

پروانه دانش

دانشیار علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

Pdanesh@pnu.ac.ir

زهرا محمدی

*استادیار علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسؤول)

zmohammadiz@pnu.ac.ir

اعظم پیش‌بهار

کارشناس ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

pishbahar@yahoo.com

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۱۳-۲۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۳

شناسه دیجیتال (DOI):

10.22034/jpcs.2023.1271945.1179

◀ استناد (ونکوور): محمدی، ز، دانش، پ، پیش‌بهار، ا. عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر گرایش به فرزندآوری. مطالعات فرهنگی پلیس، ۱۰ (۱): ۱۳-۲۶.

◀ استناد (APA): محمدی، ز، دانش، پ، پیش‌بهار، ا. (۱۴۰۱). عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر گرایش به فرزندآوری. مطالعات فرهنگی پلیس، ۱۰ (۱)، ۱۳-۲۶.

باروری یکی از کارکردهای خانواده است که در طول زمان دست‌خوش تغییرات فراوانی شده است. عوامل فرهنگی و اجتماعی متعددی وجود دارند که با بررسی آن‌ها می‌توان به برخی علل تغییر رفتار باروری دست یافت. در ایران نرخ باروری از اواسط دهه ۶۰ سیر کاهشی را آغاز کرد و چند سالی است که به زیر سطح جانشینی رسیده است. تداوم این رویه، نخبگان جامعه را نگران بازتولید جمعیت کشور و سال‌خورده شدن آن در آینده نموده است (کنعانی و بخشی، ۱۳۹۳: ۱).

در این زمینه، پژوهش‌هایی پیرامون عوامل مؤثر بر باروری و فرزندآوری انجام شده است؛ عنایت و پرنیان (۱۳۹۲) اظهار می‌دارند که فناوری‌های نوین ارتباطی بیشترین میزان همبستگی منفی را با گرایش به فرزندآوری دارد. همچنین، پیلتن و رحمانیان (۱۳۹۴) و راد و ثوابی (۱۳۹۴)، معتقدند که بین دین‌داری با تمایل به فرزندآوری رابطه معناداری وجود دارد و باورهای مذهبی بیشترین سهم در گرایش به باروری زنان را تبیین می‌کند. پژوهشگران غیر ایرانی نیز به این موضوع پرداخته‌اند؛ برای نمونه، ادھیکاری^۱ (۲۰۱۰) در بررسی زنان متأهل نپال دریافت که وضع سکونت، سواد، مذهب و استفاده از رسانه‌های جمعی با رفتار باروری رابطه معناداری دارد. به‌علاوه، ریتاتستا^۲ و همکاران (۲۰۱۲) در بررسی رابطه فرزندآوری با ناسازگاری زوجین ایتالیایی به این نتیجه رسیدند که ناسازگاری زوجین نقش به‌سزایی در عدم تمایل به داشتن فرزند دارد و زن‌ها تأثیر بیشتری در تصمیم به باروری دارند. چیکویو^۳ (۲۰۱۶) نیز با بررسی زنان مورگورو تانزانیا دریافت که رابطه مثبتی بین طبقه اجتماعی پایین و مذهب با تعداد کودکان بیشتر وجود داشت. به همین ترتیب، پژوهش کورنت^۴ (۲۰۲۰) نشان داد که زنان کشورهای درحال توسعه به‌دنبال اشتغال، افزایش برابری جنسیتی و موقعیت اجتماعی بوده و تمایل به کودکان کم‌تری داشتند. پژوهش‌های انجام‌شده بیانگر کاهش تمایل

به باروری در بین زوجین است و نشان از دوره گذار باروری دارد. گذار باروری در ایران بسیار سریع‌تر از کشورهای اروپایی و بعضی از کشورهای آسیایی که نوسازی در آن‌ها اتفاق افتاده و رکورددار سرعت گذار در باروری بوده‌اند، اتفاق افتاده است (سرابی، ۱۳۹۴: ۲-۳). با تحقق نوسازی، سایر جنبه‌های نوسازی (اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی) ظهور پیدا می‌کنند.

انسان از نگاه هومنز موجود خردباور و حسابگری است که با هدف حداکثر سود و حداقل زیان خویش به محاسبه شادی‌ها و لذت‌ها و نیز آلام خود می‌پردازد. رفتار انسان‌ها برحسب پاداش‌هایی که دریافت کرده و هزینه‌هایی که دارد، تغییر می‌کند (حسینی، ۱۳۹۲: ۵۱). داشتن فرزند علاوه بر هزینه‌ای اقتصادی، محدودیت‌هایی برای زوجین به‌خصوص زنان دارد که نداشتن فرزند را ترجیح داده و یا به حداقل آن اکتفا می‌کنند. عمومیت این پدیده در کنار نظریه نوسازی که سرنوشت‌گرایی را تضعیف و آرزوی رسیدن به یک زندگی مرفه‌تر را در انسان تقویت می‌کند و سیاست‌های مبتنی بر تشویق خانواده‌ها به کاهش فرزندآوری در دهه ۷۰ که اکنون موجب کاهش جمعیت شده و پیامدهای جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای جامعه دربر داشته است، ضرورت پژوهش در این زمینه را ایجاب می‌کند.

پژوهش‌هایی که تاکنون پیرامون گرایش به فرزندآوری انجام شده‌اند، تنها به عوامل اقتصادی یا اجتماعی و یا فرهنگی به‌طور جداگانه پرداخته‌اند. اما، این پژوهش با هدف تأثیر هر دو متغیر اجتماعی و فرهنگی بر گرایش به فرزندآوری انجام شده است. همچنین، نقطه ضعف دیگر بیشتر پژوهش‌ها خارج کردن مردان از دایره جامعه آماری گرایش به باروری بوده است. درحالی‌که، تنها پرسش از زنان و صرف‌نظرکردن از همسران آن‌ها تبیین درستی به‌دست نمی‌دهد، زیرا رفتار باروری متأثر از نظر، تصمیم و رفتار زوجین است.

براین اساس، پرسش این پژوهش این است که «چه عوامل فرهنگی و اجتماعی بر گرایش به فرزندآوری مؤثر هستند؟».

روش پژوهش

این پژوهش، توصیفی، ازلحاظ هدف، کاربردی و به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه زنان متأهل در سنین باروری (۴۹-۱۵ سال) و همسرانشان تشکیل دادند که در سال ۱۴۰۰ ساکن شهرستان بهبهان و روستاهای تابع آن بودند. جامعه آماری حدود ۷۰۴۴۸ نفر بود که براساس جدول مورگان و فرمول کوکران، حجم نمونه ۳۸۲ نفر برآورد گردید. نمونه‌گیری به روش تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شد و داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق‌ساخته با طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای گردآوری شد. برای هر یک از متغیرها با نظر متخصصان در این حوزه مؤلفه‌هایی انتخاب و سپس این مؤلفه‌ها در قالب پرسش تنظیم گردید. مؤلفه‌های مربوط به متغیرهای مستقل با طیف خیلی زیاد تا خیلی کم تنظیم شد که عبارتند از: متغیر تأثیرپذیری از نظرات دیگران با ۴ مؤلفه (اهمیت به نظر خانواده، لحاظکردن نظرات خویشاوندان در زندگی، اهمیت داشتن نظرات دوستان و نگران بودن قضاوت دیگران در مورد خود)، رضایت از زندگی زناشویی با ۵ مؤلفه (آغاز زندگی از نو و ازدواج با همسر فعلی، بیشترشدن علاقه به همسر نسبت به اول ازدواج، خوش‌بین نسبت به زندگی آینده، پشیمانی از ازدواج به‌عنوان پرسش منفی و رضایت کامل از زندگی زناشویی)، امید به آینده ایران با ۷ مؤلفه (بهبتربودن زندگی در آینده نسبت به وضع کنونی، بهترنشدن اوضاع به‌زودی در ایران به‌عنوان پرسش منفی، بهترنشدن زندگی نوجوانان و جوانان در آینده نسبت به والدین، اتفاق افتادن رویدادهای خوب در کشور، اعتقاد به تلاش برای آینده بهتر کشور و خوش‌بین‌نبودن به زندگی خوب در ایران به‌عنوان پرسش منفی)، نگرش زنان به شکل بدن با ۴ مؤلفه (ازدست‌دادن شکل بدن با بارداری و زایمان، حساس‌بودن نسبت به شکل بدن، تمایل به داشتن بدن

ورزیده و ورزش برای حفظ تناسب اندام)، استفاده از وسایل ارتباط جمعی با ۶ مؤلفه (میزان استفاده از رادیو، تلویزیون، روزنامه و مجلات، ماهواره، فضای مجازی واتساپ، تلگرام و اینستاگرام و ...)، مذهبی‌بودن زوجین با ۸ مؤلفه (اعتقاد به زندگی پس از مرگ، اعتقاد به پیامبران از جانب خداوند، ایمان به خدا به‌عنوان بزرگ‌ترین سرمایه، ناظر و شاهدبودن خداوند بر اعمال، اهمیت به نماز خواندن، اعتقاد به نذر و نیاز، علاقه و شرکت در مراسم مذهبی، علاقه به رفتن به زیارت و اماکن مقدس).

متغیر وابسته (گرایش به فرزندآوری) نیز با ۲۱ پرسش (بچه‌دارشدن باعث استحکام روابط زن و مرد است، فرزند به زندگی برکت می‌دهد، داشتن فرزند به من امید زندگی می‌دهد، داشتن یا نداشتن بچه برایم بی‌اهمیت است، کاش می‌توانستم فرزند بیشتری داشته باشم، یک فرزند برای یک خانواده کم است، من دوستانم را به فرزندآوری تشویق می‌کنم، داشتن فرزند ارتباطی به زندگی بهتر ندارد، با وجود مشکلاتی که فرزندان دارند داشتن فرزند بهتر است، برای من یک بچه کافی است، از شنیدن خبر بارداری، خودم/ همسرم لذت می‌برم، دوران بارداری خودم/ همسرم برای من لذت بخش است، فرزنددارشدن باعث لطف و عنایت خداوند به ما می‌شود، داشتن فرزند باعث می‌شود که والدین هیچ‌گونه اوقات فراغتی نداشته باشند، بدون فرزند زندگی بی‌معنا است، فرزند فضای خانواده را شاد و گرم می‌کند، برای جلوگیری از حرف خانواده و مردم هم شده باید حتما بچه‌دار شد، با شاغل‌بودن زن هم می‌توان بچه‌دار شد، فاصله سنی با فرزند مهم نیست و اگر بتوانم قصد بچه‌دارشدن دارم، اگر طبیعی بچه‌دار نشوم با درمان و امکانات پزشکی برای بچه‌دارشدن اقدام می‌کنم، اگر با همسرم هم اختلاف داشته باشم بازهم به فکر بچه‌دارشدن هستم). این پرسش‌ها به صورت طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم و دو پرسش تعداد فرزندان موجود و مورد انتظار سنجیده شد. پرسش‌های مربوط به سایر متغیرها (جنسیت، وضع سکونت، قومیت، تحصیلات، سن ازدواج و اختلاف سنی زوجین و استفاده از وسایل پیشگیری از بارداری) به صورت تک‌سوالی و یا غیر طیفی

که پرسشنامه بین ۵۰ نفر توزیع و بعد از استخراج ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش (جدول ۱) به دست آمد. با توجه به ضریب آلفای محاسبه شده، سازگاری درونی گویه‌ها از انسجام درونی بیش از ۰/۷ برخوردار بودند و پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت.

در پرسشنامه درج گردید. البته مؤلفه‌ها و پرسش‌های فوق بعد از انجام روایی قطعی شدند. برای روایی پرسشنامه از اعتبار محتوایی (قضاوت متخصصان) و صوری (نظر اصلاحی پنج نفر از جامعه‌شناسان) کمک گرفته شد. برای پایایی متغیرها از ضریب آلفای کرونباخ^۱ استفاده شد.

جدول ۱- ضریب آلفای کرونباخ

ضریب	تعداد گویه‌ها	مؤلفه‌ها
۰/۷۲	۴	تأثیرپذیری از نظرات دیگران
۰/۷۱	۵	رضایت از زندگی زناشویی
۰/۸۴	۷	امید به آینده ایران
۰/۸۹	۴	نگرش زنان به شکل بدن
۰/۸۷	۶	استفاده از وسایل ارتباط جمعی
۰/۷۱	۸	مذهبی بودن زوجین
۰/۸۸	۲۳	گرایش به فرزندآوری

فرضیه‌ها و اطمینان از نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنف (جدول ۲) استفاده گردید.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS و در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام گرفت. برای آزمون

جدول ۲- آزمون کولموگروف-اسمیرنف

سطح معناداری (sig)	ضریب (k-s)	مؤلفه‌ها
۰/۱۴	۰/۳۰۵	تأثیرپذیری از نظرات دیگران
۰/۲۳	۰/۲۲۸	رضایت از زندگی زناشویی
۰/۲۰	۰/۴۲۰	امید به آینده ایران
۰/۳۱	۰/۱۳۲	نگرش زنان به شکل بدن
۰/۱۹	۰/۱۹۰	استفاده از وسایل ارتباط جمعی
۰/۳۱	۰/۶۰۱	مذهبی بودن زوجین
۰/۴۳	۰/۳۴۷	گرایش به فرزندآوری

میانگین‌ها (T-test)، تحلیل واریانس یک‌طرفه، رگرسیون ساده و چندمتغیره استفاده گردید.

نتایج نشان داد که سطح معناداری آزمون k-s برای همه متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۰۵ به دست آمد، بنابراین در آمار استنباطی از آزمون‌های پارامتریک استفاده شد. با توجه به نرمال بودن داده‌ها و سطوح متغیرها از آزمون تفاوت

یافته‌ها

توصیف یافته‌های پژوهش در قالب جدول‌های زیر آمده است:

جدول ۳- توزیع پاسخ‌گویان برحسب جنسیت، وضع سکونت و قومیت

متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۱۹۱
	مرد	۱۹۱
وضع سکونت	شهر	۲۹۳
	روستا	۸۹
	فارس	۲۱۴
قومیت	لر	۱۶۶
	ترک	۱
	عرب	۱
	جمع کل	۳۸۲

آمارهای توصیفی نشان می‌دهند که ۵۰ درصد از پاسخ‌گویان، زن (زوجه) و ۵۰ درصد مرد (زوج) هستند. ۷۶/۷ درصد از پاسخ‌گویان ساکن شهر و ۲۳/۳ درصد ساکن روستا هستند. ۵۶ درصد از پاسخ‌گویان فارس و ۴۳/۵ درصد لر هستند و قومیت ترک و عرب، ۰/۶ درصد از کل پاسخ‌گویان را تشکیل می‌دهند.

جدول ۴- توزیع پاسخ‌گویان برحسب تحصیلات زوجه و زوج

تحصیلات	زوجه		زوج	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
بی‌سواد	۰	۰/۵	۰	۰
زیر دیپلم	۲۶	۱۳/۶	۲۲	۱۱/۵
دیپلم	۵۵	۲۸/۸	۵۶	۲۹/۳
فوق دیپلم	۱۹	۱۰	۱۶	۸/۴
لیسانس	۶۴	۳۳/۵	۶۵	۳۴
فوق لیسانس	۲۱	۱۱	۲۹	۱۵/۲
دکتری	۵	۲/۶	۳	۱/۶
جمع کل	۱۹۱	۹۹/۹	۱۹۱	۱۰۰

در مورد متغیر تحصیلات زوجه، بیشترین فراوانی مربوط به مقطع تحصیلی لیسانس با ۶۴ نفر، یعنی ۳۳/۵ درصد و کم‌ترین فراوانی مربوط به مقطع تحصیلی بی‌سواد با ۱ نفر فراوانی، ۰/۵ درصد است. در متغیر تحصیلات زوج، بیشترین فراوانی متعلق به مقطع تحصیلی لیسانس با ۶۵ نفر،

یعنی ۳۴ درصد و کم‌ترین فراوانی متعلق به مقطع تحصیلی دکتری با ۳ نفر، یعنی ۱/۶ درصد است.

جدول ۵- آمارهای توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	مد	انحراف استاندارد	واریانس	حداقل	حداکثر
سن ازدواج زوجه	۲۳/۲۶	۲۳	۲۲	۵/۲۶	۲۷/۷۲	۱۰	۴۷
سن ازدواج زوج	۲۷/۷۷	۲۷	۲۵	۴/۷۶	۲۲/۷۲	۱۶	۴۳
اختلاف سنی زوجین	۴/۸۲	۴	۵	۳/۴۸	۱۲/۱۱	۰	۱۸
تأثیرپذیری از نظرات دیگران	۱۲/۶۷	۱۳	۱۳	۳/۰۱	۹/۰۶	۴	۲۰
رضایت از زندگی زناشویی	۹/۱۳	۷	۵	۴/۹۴	۲۴/۴	۵	۲۵
امید به آینده ایران	۲۲/۲۰	۲۱	۱۹	۵	۲۵/۰۹	۷	۳۴
نگرش زنان به شکل بدن	۹/۶۵	۱۰	۱۰	۲/۹۴	۸/۶۷	۴	۱۸
استفاده از وسایل ارتباط جمعی	۱۷/۸۶	۱۸	۱۹	۲/۷۸	۷/۷۳	۹	۲۵
مذهبی بودن زوجین	۱۵/۹۵	۱۴	۸	۷/۷۷	۶۰/۴۶	۸	۴۰
گرایش به فرزندآوری	۵۳/۷۷	۵۲	۵۰	۱۳/۶۵	۱۸۶/۴۸	۲۶	۱۰۰

نتایج میزان امید به آینده ایران نشان‌دهنده بیش از حد متوسط این متغیر است. در متغیر نگرش زنان به شکل بدن، از آمارهای توصیفی، می‌توان حساسیت و توجه زنان به شکل بدنشان را استنتاج کرد. میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی، تا حدی در بین پاسخ‌گویان رواج دارد. همچنین، آمارهای توصیفی بیانگر مذهبی بودن زوجین بهبهانی است. درخصوص متغیر وابسته، میانگین پاسخ‌ها، بالا بودن میزان گرایش به فرزندآوری در بین پاسخ‌گویان استنتاج می‌شود.

با توجه به جدول بالا، میانگین سن ازدواج زوج با اختلاف نزدیک به پنج سال، بیشتر از سن ازدواج زوجه است که در جامعه ایران طبیعی است، البته در شهرهای بزرگ این اختلاف سنی اندکی کم‌تر از شهرستان‌هایی مانند بهبهان است. براساس آمارهای توصیفی، می‌توان متوسط بودن تأثیرپذیری از نظرات دیگران را در بین پاسخ‌گویان استنباط کرد. درمورد متغیر رضایت از زندگی زناشویی، آمارهای توصیفی نشان‌دهنده بالا بودن میزان رضایتمندی پاسخ‌گویان از زندگی زناشویی‌شان است.

جدول ۶- توزیع پاسخ‌گویان برحسب گرایش به فرزندآوری مربوط به تعداد فرزندان

تعداد فرزندان	موجود		مورد انتظار	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
بدون فرزند	۵۰	۱۳/۱	۸	۲/۱
یک فرزند	۱۳۴	۳۵/۱	۵۶	۱۴/۷
دو فرزند	۱۳۴	۳۵/۱	۱۹۲	۵۰/۳
سه فرزند	۵۴	۱۴/۱	۸۰	۲۰/۹
چهار فرزند و بیشتر	۱۰	۲/۶	۴۶	۱۲
جمع کل	۳۸۲	۱۰۰	۳۸۲	۱۰۰

تعداد فرزندان مورد انتظار والدین از یک زندگی زناشویی مربوط می‌شود. در بخش اول، خانواده‌های دارای یک فرزند

در رابطه با متغیر تعداد فرزندان، بخش اول به تعداد فرزندان والدین در زندگی زناشویی‌شان و بخش دوم به

جهت آزمون فرضیه‌هایی که متغیرهای مستقل آن‌ها در سطح سنجش اسمی یا ترتیبی بودند، از آزمون T-test، به منظور تحلیل تفاوت بین میانگین‌های متغیرهای مقوله‌ای از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه و در آخر برای تعیین میزان تأثیر هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از رگرسیون چندگانه استفاده شده است.

آزمون فرضیه اول: بین جنسیت و گرایش به فرزندآوری تفاوت معناداری وجود دارد.

و دو فرزند با ۳۵/۱ درصد بیشترین فراوانی و خانواده‌های دارای چهار فرزند و بیشتر با ۲/۶ درصد کم‌ترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. در بخش دوم، خانواده‌های خواهان دو فرزند با ۵۰/۳ درصد بیشترین فراوانی و بدون فرزند با ۲/۱ درصد کم‌ترین فراوانی را دارا هستند. به این ترتیب، والدین دارای دو، سه و حتی چهار فرزند و بیشتر نیز انتظار دارند فرزندان بیشتری در زندگی مشترک داشته باشند.

جهت آزمون فرضیه‌هایی که متغیرهای مستقل آن‌ها در سطح سنجش فاصله‌ای قرار داشتند، از رگرسیون ساده،

جدول ۷- آزمون تفاوت میانگین گرایش به فرزندآوری برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	df	مقدار T	سطح معناداری
زن	۱۹۱	۵۵/۱۳	۱۲/۵۲	۳۸۲	۳/۲۱	۰/۰۰۱
مرد	۱۹۱	۵۱/۰۱	۱۲/۲۹			

با توجه به مقادیر میانگین به دست آمده، زنان در مقایسه با مردان، گرایش بیشتری به فرزندآوری دارند.

آزمون فرضیه دوم: بین وضع سکونت و گرایش به فرزندآوری تفاوت معناداری وجود دارد.

با توجه به سطح معناداری به دست آمده و مقدار T (۳/۲۱)، تفاوت بین متغیر جنسیت و گرایش به فرزندآوری تأیید شده و زنان و مردان نگرش متفاوتی نسبت به فرزندآوری دارند.

جدول ۸- آزمون تفاوت میانگین گرایش به فرزندآوری برحسب وضع سکونت

وضع سکونت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	Df	مقدار T	درجه معناداری
شهر	۲۹۳	۵۴/۷۴	۱۲/۲۴	۳۷۴	۴/۸	۰/۰۰۰
روستا	۸۹	۴۷/۶۷	۱۲/۱			

ساکنین روستایی آن گرایش بیشتری به فرزندآوری دارند.

آزمون فرضیه سوم: بین قومیت و گرایش به فرزندآوری تفاوت معناداری وجود دارد.

در بعد گرایش به فرزندآوری با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۰ و مقدار T (۴/۸)، تفاوت معناداری بین وضع سکونت و گرایش به فرزندآوری وجود دارد. مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که ساکنین شهر به‌بهان نسبت به

جدول ۹- تحلیل واریانس گرایش به فرزندآوری با قومیت

قومیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	df	F	سطح معناداری
فارس	۲۱۴	۵۵/۱۷	۱۲/۰۲	۲	۴/۷۲	۰/۰۰۳
لر	۱۶۶	۵۰/۳۵	۱۲/۸۳			
سایر	۲	۵۰				

به فرزندآوری دارند.
 آزمون فرضیه چهارم، پنجم و ششم: سن ازدواج زوجه، سن ازدواج زوج و اختلاف سنی زوجین بر گرایش به فرزندآوری مؤثر است.

با توجه به سطح معناداری حاصل $0/003$ و مقدار F (۴/۷۲)، تفاوت معناداری بین قومیت و گرایش به فرزندآوری قابل مشاهده است. مقایسه میانگین‌های حاصل شده نشان می‌دهد که قوم فارس نسبت به قوم لر و سایر اقوامی که در بهبهان زندگی می‌کنند، گرایش بیشتری

جدول ۸- آزمون تأثیر سن ازدواج زوجه و زوج و اختلاف سنی زوجین بر گرایش به فرزندآوری

سن ازدواج	R	R ²	adj.R ²	خطای معیار	B	ضریب Beta	t	F	سطح معناداری
زوجه	۰/۱۱	۰/۰۱	۰/۸۰۰	۰/۱۷	۰/۲۷	۰/۱۱	۱/۵۸	۲/۴۹	۰/۱۱
زوج	۰/۱	۰/۰۱	۰/۰۰۵	۰/۱۹	۰/۲۶	۰/۱	۱/۳۶	۱/۸۶	۰/۱۷
اختلاف سنی زوجین	۰/۰۱	۰/۰۰	-۰/۰۰۳	۰/۱۹	-۰/۰۳	-۰/۰۱	-۰/۱۹	۰/۰۳	۰/۸۴

زوجین بر گرایش به فرزندآوری تفاوت معناداری ندارد.
 آزمون فرضیه هفتم و هشتم: تحصیلات زوجه و زوج بر گرایش به فرزندآوری مؤثر است.

براساس سطح معناداری به دست آمده $0/11$ برای سن ازدواج زوجه، $0/17$ برای زوج و $0/84$ برای اختلاف سنی زوجین، متغیر سن ازدواج زوجه و زوج و اختلاف سنی

جدول ۱۰- تحلیل واریانس گرایش به فرزندآوری با تحصیلات زوجه و زوج

تحصیلات زوجه	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	df	F	سطح معناداری
بی سواد	۱	۷۳	۰	۶	۳/۹۴	۰/۰۰۱
زیردیپلم	۲۶	۴۳/۳۶	۸/۵			
دیپلم	۵۵	۵۶/۱۴	۱۱/۸۵			
فوق دیپلم	۱۹	۵۳	۱۲/۰۶			
لیسانس	۶۴	۵۵/۷۱	۱۲/۴۸			
فوق لیسانس	۲۱	۵۹/۹	۱۳/۲۳			
دکتری	۵	۶۵/۲	۱۵/۴۹			
تحصیلات زوج	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	df	F	سطح معناداری
زیردیپلم	۲۲	۴۸/۹	۱۱/۹۸			
دیپلم	۵۶	۴۶/۵۸	۱۱/۲۸			
فوق دیپلم	۱۶	۴۸/۷۵	۱۰/۹۶	۵	۵/۴۹	۰/۰۰۰
لیسانس	۶۵	۵۴/۳۹	۱۲/۵۴			
فوق لیسانس	۲۹	۱۰/۴	۱۰/۴			
دکتری	۳	۷۴/۳۳	۵/۸۵			

است. آزمون فرضیه نهم: استفاده از وسایل پیشگیری از بارداری بر گرایش به فرزندآوری مؤثر است.

طبق سطح معناداری حاصل ۰/۰۰۱ و مقدار $F(۳/۹۴)$ برای زوج و ۰/۰۰۰ و مقدار $F(۵/۴۹)$ برای زوج مشخص شد که تحصیلات زوجین بر گرایش به فرزندآوری مؤثر

جدول ۱۱- تحلیل واریانس استفاده از وسایل پیشگیری از بارداری با گرایش به فرزندآوری

سطح معناداری	F	df	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	استفاده از وسایل پیشگیری
۰/۰۰۰	۵/۴۲	۴	۱۱/۸۵	۵۹/۴۱	۴۱	خیلی زیاد
			۱۲/۷۱	۵۳/۵۰	۵۰	زیاد
			۱۱/۹۰	۵۲/۲۰	۹۲	متوسط
			۱۰/۳۴	۴۸/۲۰	۶۵	کم
			۱۳/۲۸	۵۳/۸۳	۱۳۴	خیلی کم

از زندگی زناشویی، امید به آینده، نگرش زنان به شکل بدن، استفاده از وسایل ارتباط جمعی و مذهبی بودن بر گرایش به فرزندآوری مؤثر است.

با توجه به مقدار $F(۵/۴۲)$ در سطح معناداری ۰/۰۰۰، استفاده از وسایل پیشگیری از بارداری بر گرایش به فرزندآوری مؤثر است.

آزمون فرضیه دهم، یازدهم، دوازدهم، سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم: تأثیرپذیری از نظرات دیگران، رضایت

جدول ۱۲- آزمون تأثیرپذیری از نظرات دیگران، رضایت از زندگی زناشویی، امید به آینده، نگرش زنان به شکل بدن، استفاده از وسایل ارتباط جمعی و مذهبی بودن بر گرایش به فرزندآوری

سطح معناداری	F	t	ضریب Beta	B	خطای معیار	R^2	R	متغیر
۰/۰۰۰	۴۸/۹۸	۶/۹۹	۰/۳۴	۱/۴۲	۰/۲	۰/۱۱	۰/۳۴	تأثیرپذیری از دیگران
۰/۰۰۰	۳۴/۲۶	۵/۸۵	۰/۲۹	۰/۷۵	۰/۱۲	۰/۰۸	۰/۲۹	رضایت از زندگی زناشویی
۰/۰۰۰	۷۳/۷۷	۸/۵۸	۰/۴	۱/۰۲	۰/۱۲	۰/۱۶	۰/۴	امید به آینده ایران
۰/۹۵	۰/۰۰۳	۰/۰۵	۰/۰۰۴	۰/۰۱	۰/۳۱	-۰/۰۰۵	۰/۰۰۴	نگرش زنان به شکل بدن
۰/۰۹	۲/۸۷	۱/۶۹	۰/۰۸	۰/۳۹	۰/۲۳	۰/۰۰۵	۰/۰۰۸	استفاده از وسایل ارتباط جمعی
۰/۰۰۰	۱۱۹/۹	۱۰/۹۵	۰/۴۹	۰/۸۱	۰/۰۷	۰/۲۴	۰/۴۹	مذهبی بودن زوجین

دیگران است و تشویق دیگران به فرزندآوری موجب گرایش زوجین به فرزندآوری می‌شود.

به همین صورت، با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۰، متغیر رضایت از زندگی زناشویی بر گرایش به فرزندآوری تأثیرگذار است. مقدار $adj.R^2$ بیانگر این مهم است که ۰/۰۸ از واریانس گرایش به فرزندآوری در جامعه آماری، به واسطه رضایت از زندگی زناشویی پیش‌بینی می‌شود که

بر اساس سطح معناداری ۰/۰۰۰، متغیر تأثیرپذیری از نظرات دیگران بر گرایش به فرزندآوری تأثیرگذار است. مقدار $adj.R^2$ نشان می‌دهد که ۰/۱۱ از واریانس گرایش به فرزندآوری به وسیله تأثیرپذیری از نظرات دیگران پیش‌بینی می‌شود که به‌ازای هر واحد افزایش در متغیر تأثیرپذیری از نظرات دیگران، گرایش به فرزندآوری ۱/۴۲ واحد افزایش می‌یابد. ضریب Beta نشان دهنده تأثیر مستقیم بین دو متغیر است؛ یعنی، گرایش به فرزندآوری تحت تأثیر نظرات

مطابق سطح معناداری به دست آمده ۰/۰۰۰، متغیر مذهبی بودن زوجین بر گرایش به فرزندآوری آنها گرایش به فرزندآوری کم تر می شود. به علاوه، با توجه به سطح معناداری ۰/۰۹، استفاده از وسایل ارتباط جمعی بر گرایش به فرزندآوری تأثیرگذار نبود. در واقع، رسانه ها موفق به تغییر نگرش نسبت به گرایش به فرزندآوری زوجین نشدند. تأثیرگذار است. مقدار $adj.R^2$ نشان می دهد که ۰/۲۴ از واریانس گرایش به فرزندآوری در جامعه آماری به وسیله متغیر مذهبی بودن زوجین پیش بینی می شود که به ازای هر واحد افزایش در متغیر مذهبی بودن زوجین، گرایش به فرزندآوری، ۰/۸۱ افزایش می یابد. ضریب Beta نشان دهنده تأثیر مستقیم بین دو متغیر است. به این صورت که هرچه میزان مذهبی بودن زوجین بیشتر باشد، گرایش به فرزندآوری بیشتر می شود و برعکس.

برای پیش بینی تأثیر متغیرهای مستقلی که بر گرایش به فرزندآوری زوجین تأثیرگذار بودند، از رگرسیون چندگانه استفاده شد. از میان متغیرهای مورد مطالعه، چهار متغیر اثرگذار بر گرایش به فرزندآوری وارد معادله رگرسیونی شدند.

جدول ۱۳- رگرسیون متغیرهای مستقل برای پیش بینی میزان گرایش به فرزندآوری

متغیر	B	ضریب Beta	t	sig	R ²
مذهبی بودن زوجین	۰/۴۸	۰/۲۹	۵/۵۴	۰/۰۰۰	۰/۱۵
امید به آینده ایران	۰/۳۳	۰/۱۷	۳/۳۸	۰/۰۰۰	۰/۲۴
تأثیرپذیری از نظرات دیگران	۰/۹۴	۰/۲۲	۵	۰/۰۰۰	۰/۳۱
رضایت از زندگی زناشویی	۰/۵۳	۰/۲	۴/۷۱	۰/۰۰۰	۰/۳۵

بحث و نتیجه گیری

در پی پایین آمدن رشد جمعیت و کاهش فرزندآوری، هدف پژوهش حاضر پرداختن به عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر گرایش زوجین به فرزندآوری بود. نتایج نشان داد که علی رغم این که بیشتر زوجین بهمانی بدون فرزند بودند یا یک یا دو فرزند داشتند، اما خواهان تعداد فرزندان بیشتری بودند.

آزمون تفاوت گرایش به فرزندآوری بین زنان و مردان نشان داد که زنان نسبت به مردان گرایش بیشتری به فرزندآوری

به ازای هر واحد افزایش در رضایت از زندگی زناشویی گرایش به فرزندآوری ۰/۷۵ واحد افزایش می یابد. ضریب Beta نشان دهنده تأثیر مستقیم بین دو متغیر است؛ به این معنا که، رضایت از زندگی زناشویی بالا موجب گرایش به فرزندآوری بیشتر می شود.

در همین راستا، با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۰، متغیر امید به آینده ایران بر گرایش به فرزندآوری تأثیر دارد. مقدار $adj.R^2$ نشان می دهد که ۰/۱۶ از واریانس گرایش به فرزندآوری در جامعه آماری به وسیله متغیر امید به آینده ایران پیش بینی می شود که به ازای هر واحد افزایش در متغیر امید به آینده ایران، گرایش به فرزندآوری ۱/۰۲ واحد افزایش پیدا می کند. ضریب Beta، نشان دهنده تأثیر مستقیم بین دو متغیر است، یعنی هرچه میزان امید به آینده ایران بیشتر باشد، گرایش به فرزندآوری بیشتر می شود.

طبق سطح معناداری ۰/۹۵، نگرش زنان به شکل بدن، بر گرایش به فرزندآوری تأثیرگذار نبود. اما، منفی بودن $adj.R^2$ ، تأثیر معکوس بین دو متغیر است که اگر آزمون معنادار می شد، هرچه اهمیت زنان به شکل بدن بیشتر باشد،

نتایج نشان داد که از چهار متغیر مستقلی که وارد معادله رگرسیونی شدند، به ترتیب مذهبی بودن زوجین، ۱۵ درصد از واریانس گرایش به فرزندآوری را تبیین نمود، امید به آینده ایران، ۹ درصد، تأثیرپذیری از نظرات دیگران، ۷ درصد و رضایت از زندگی زناشویی، ۴ درصد و در مجموع ۳۵ درصد از واریانس گرایش به فرزندآوری به وسیله چهار متغیر فوق تبیین شدند.

دارند. این یافته با پژوهش ریتاستا و همکاران (۲۰۱۲) همخوانی دارد. در تحلیل این یافته، می‌توان به مشکلات اقتصادی و معیشتی و فشارهای روانی ناشی از آن اشاره کرد، مردان به دلیل قرار گرفتن در جایگاه سرپرست خانوار، فشار روانی بسیاری برای تأمین مخارج و هزینه‌های زندگی دارند. بنابراین، هزینه تأمین فرزند در کنار تورم روزافزون موجب شده تا مردان تمایل کم‌تری به فرزندآوری داشته باشند.

آزمون تفاوت گرایش به فرزندآوری برحسب وضع سکونت نشان داد که زوجین شهری بیش از زوجین روستایی گرایش به فرزندآوری دارند. در کشورهایی که باروری کاهش یافته است، اعمالی که به محدودیت باروری منجر می‌شود، ابتدا از جمعیت شهری و بعد به مناطق روستایی گسترش می‌یابد. براین اساس، اگر قضیه برعکس شود و تشویق به باروری در جامعه مثبت تلقی شود، ابتدا از شهر شروع و بعد به روستا منتقل می‌شود. در همین راستا، آزمون تفاوت گرایش به فرزندآوری برحسب قومیت نشان داد که قوم فارس بیش از قوم لر به فرزندآوری گرایش دارد.

متغیر تحصیلات زوجین بر گرایش به فرزندآوری مؤثر نبود و زوجین با تحصیلات مختلف گرایش به فرزندآوری داشتند. اما در پژوهش ادھیکاری (۲۰۱۰)، با افزایش سواد، فرزندآوری کاهش یافته است. به طور کلی، از ویژگی جامعه نوگرا، گسترش تحصیلات و سازمان‌های آموزشی است که بر رفتار باروری مؤثر است و موجب کاهش فرزندان می‌شود. به همین صورت، آزمون رگرسیون نشان داد که سن ازدواج زوجه و زوج و اختلاف سنی زوجین بر گرایش به فرزندآوری مؤثر نبود. این نتیجه با پژوهش ادھیکاری (۲۰۱۰) همخوانی داشت. در تحلیل این یافته باید اظهار داشت که امروز با توجه به درمان ناباروری، این مشکل حل شده و افزایش سن ازدواج مانع فرزندآوری نیست.

استفاده از وسایل پیشگیری از بارداری بر گرایش به فرزندآوری مؤثر است. در این پژوهش با توجه به میانگین به‌دست‌آمده و تعداد افرادی که پاسخ خیلی کم به استفاده از وسایل پیشگیری دادند، نشان می‌دهد که وقتی از این

وسایل استفاده نمی‌کنند، یا حداقل استفاده را دارند، عملاً خواستار فرزند هستند. از نقطه نظر دیگر، کسانی هم که از این وسایل استفاده می‌کنند و میانگین بالایی دارند، در واقع به نوعی قصد تنظیم فاصله بین فرزندان را دارند و یا این که گرایش به فرزندآوری دارند، اما به دلیل شرایطی که داشتن فرزند بیشتر برای‌شان میسر نیست، از وسایل پیشگیری از بارداری استفاده می‌کنند.

در همین راستا، متغیر تأثیرپذیری از نظرات دیگران بر گرایش به فرزندآوری تأثیرگذار است. این یافته با پژوهش فرجی و همکاران (۱۳۹۷) هم‌سو است، زیرا در پژوهش فرجی و همکاران عدم تمایل به باروری در اثر دل‌سردکردن از طریق خانواده و اطرافیان است و در این پژوهش در اثر تشویق دیگران تمایل به فرزندآوری است.

رضایت از زندگی زناشویی نیز بر گرایش به فرزندآوری مؤثر است. این نتیجه به نوعی با نتایج پژوهش ریتاستا و همکاران (۲۰۱۲) همخوانی دارد. در آن پژوهش ناسازگاری موجب عدم تمایل به فرزندآوری است. در تبیین این نتیجه می‌توان اظهار داشت که ناسازگاری عاملی درجهت سستی و گسست خانواده است و برعکس، رضایت از زندگی زوجین موجب سازگاری، استمرار و دوام زندگی است. استمرار تمایل به داشتن فرزند، به‌عنوان حاصل زندگی است.

همچنین، متغیر امید به آینده ایران بر گرایش به فرزندآوری تأثیرگذار است. امروز، فرزندآوری پدیده‌ای اجتماعی است و کشوری که آینده خوبی برای ملت رقم بزند، یا این که مردم امید به آینده بهتری داشته باشند با اطمینان و رغبت بیشتری به زندگی به‌خصوص برای ازدواج و فرزندآوری دارند. انسان موجودی خردباور و حسابگر است و اگر امید به سود در آینده داشته باشد، خطرپذیری حال را می‌پذیرد و به محاسبه شادی‌ها و لذت‌های خود می‌پردازد که یکی از لذت‌های زندگی، داشتن فرزند است. امروز، نگرش به شکل بدن اهمیت زیادی در جامعه دارد و عمل جراحی‌های مختلف گواهی بر این ادعاست. در این پژوهش، این متغیر بر گرایش بر فرزندآوری مؤثر نبود، زیرا بارداری در شکل بدن تغییراتی ایجاد می‌کند.

در پایان، در اتخاذ سیاست‌های افزایش جمعیت به سود و زیان خانواده‌ها توجه داشته باشند که هزینه فرزندآوری بیش از سود داشتن فرزند برای آن‌ها نباشد.

تقدیر و تشکر

به این وسیله، مراتب سپاس خود را به تمامی زنان متأهل در سن فرزندآوری بهبهان و همسران‌شان که ما را در انجام این پژوهش یاری کردند، تقدیم می‌دارم.

منابع

۱. پیلتن، فخرالسادات و رحمانیان، محمد. (۱۳۹۴). بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر تمایل به فرزندآوری زنان و مردان متأهل مورد مطالعه زنان و مردان ۲۵ تا ۴۵ ساله شهر جهرم. *مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، ۷ (۲)، صص ۱۲۱-۱۳۵.
https://jisds.srbiau.ac.ir/article_8173.html
۲. حسینی، حاتم. (۱۳۹۲). *درآمدی بر جمعیت شناختی اقتصادی-اجتماعی و تنظیم خانواده*. همدان: دانشگاه بوعلی سینا.
<https://www.gisoom.com/book/1987933>
۳. راد، فیروز و ثوابی، حمیده. (۱۳۹۴). بررسی گرایش به فرزندآوری و عوامل اجتماعی مرتبط با آن مطالعه موردی زنان متأهل ۱۵-۵۰ ساله ساکن شهر تبریز. *مطالعات زن و خانواده*، ۳ (۱)، صص ۱۲۷-۱۵۵.
<https://www.sid.ir/paper/238463/fa>
۴. سرایی، حسن. (۱۳۹۴). بازتولید جمعیت در ایران وضع موجود و ملاحظاتی درباره سیاست‌گذاری. *علوم اجتماعی*، ۶۸، صص ۱-۳۴.
https://qjss.atu.ac.ir/article_1279.html
۵. عنایت، حلیمه و پرنیان، حلیمه. (۱۳۹۲). مطالعه رابطه جهانی‌شدن فرهنگی و گرایش به فرزندآوری. *زن و جامعه*، ۴ (۲)، صص ۱۰۹-۱۳۷.
<https://www.sid.ir/paper/169062/fa>
۶. فتحی، آیت‌اله؛ فرشبافی اسعدیان، سمیرا؛ کولیوند، علیرضا و حمزه‌وی، فاطمه. (۱۴۰۰). رابطه سبک استفاده از فضای مجازی با تعارضات زناشویی، طلاق عاطفی و تعدد زناشویی. *مطالعات فرهنگی پلیس*، ۸ (۴)، صص ۴۱-۵۱.
<https://www.sid.ir/paper/954077/fa>

همواره سود و زیان از نوع مادی نیست و به هم ریختن شکل بدن نیز از جمله مواردی است که به خصوص برای زنان مهم است و هزینه‌ای است که باید در مقابل فرزندآوری بپردازند. شبکه‌های اجتماعی میان زوجین و اعضای خانواده فاصله ایجاد می‌کند و روزبه‌روز فاصله‌ها را بیشتر می‌کند.

شبکه‌های اجتماعی، از جمله عواملی است که سبب آشفتنی زوجین شده و مهر و محبت بین آنان را تضعیف می‌کند و زمینه‌های بروز ناسازگاری زناشویی و طلاق عاطفی می‌شود (فتحی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۹).

مذهبی بودن زوجین بر گرایش به فرزندآوری آن‌ها مؤثر بود. این یافته با پژوهش ادهیکاری (۲۰۱۰) و چیکویو (۲۰۱۶) هم‌خوانی دارد. عوامل فرهنگی و تغییرنظریه‌ها عامل برتر در تبیین باروری است و دین مهم‌ترین عامل فرهنگی اثرگذار بر نظریه‌هاست که مشوق فرزندآوری است. بنابراین، نتایج این پژوهش و سایر پژوهش‌ها نشان داد که مذهبی بودن زوجین با تعداد فرزندان آن‌ها رابطه معنادار مستقیمی دارد.

برای میزان اثرگذاری متغیرهای مستقل بر وابسته، چهار متغیر اثرگذار بر گرایش به فرزندآوری وارد معادله رگرسیونی شدند. به ترتیب مذهبی بودن زوجین، ۱۵ درصد از واریانس گرایش به فرزندآوری را تبیین نمود، امید به آینده ایران ۹ درصد، تأثیرپذیری از نظرات دیگران، ۷ درصد و رضایت از زندگی زناشویی، ۴ درصد و در مجموع ۳۵ درصد از واریانس گرایش به فرزندآوری به وسیله چهار متغیر فوق تبیین شدند. نتیجه این‌که برای ایجاد گرایش زوجین به فرزندآوری و برنامه‌ریزی جهت افزایش جمعیت براساس نتایج این پژوهش، باید روی متغیرهای اثرگذار سرمایه‌گذاری کرد. براین اساس، پیشنهاد می‌شود تا برای درونی کردن دین و مذهبی شدن جوانان از طرق مختلف به خصوص در فضای مجازی برنامه‌ریزی شود. جوانان را نسبت به آینده ایران امیدوار کرد. تولید محتوای مناسب در جهت تشویق فرزندآوری برای شبکه‌های اجتماعی تهیه شود. زوجین موفق دارای فرزند زیاد از طریق صدا و سیما جمهوری اسلامی نشان داده شوند.

۷. فرجی، الهه؛ سفیری، خدیجه و کمالی، افسانه. (۱۳۹۷). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر تمایل به فرزندآوری در بین زنان ۱۸-۴۰ سال شهر ایلام. زن و جامعه، ۹ (۳)، صص ۲۸۹-۳۱۶.

https://jzvj.marvdasht.iau.ir/article_3200.html

۸. کنعانی، محمد امین و بخشی، سعادت. (۱۳۹۳). گسترش فرد گرایی و مسأله کم فرزند آوری مطالعه‌ای در شهر رشت. نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، ۹ (۱۸)، صص ۷-۳۰.

http://www.jpaiassoc.ir/article_23144.html

9. Adhikari, Ramesh. (2010), *Demographic socio- economic and cultural factors affecting fertility differential in Nepal*. BMC pregnancy & childbirth.

<https://bmcpregnancychildbirth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2393-10-19>

10. Chikoyo, Rashid. (2016), *Socio- cultural influencing fertility in morgoro district Tanzania*. IOSR journal of humanities and science (iosr-jhss) (july.2016).

<https://www.iosrjournals.org/iosr-jhss/papers/Vol.%2021%20Issue7/Version-3/C02107032541.pdf>

11. Cornett, Abigail. (2020), «Analyzing the Relationship between Female Education and Fertility Rate». *Drake Undergraduate Social Science Journal*, (Spring 2020).

<https://scholar.google.com/schola>

12. Rita Testa, Maria. Cavali, Laura & Rosina, Allesandro. (2012), *The decision of whether to have a child: does couple disagreement matter?* Vienna institute of demography Austrian academy of science.

<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/96990/1/756762987.pdf>

